

Waardevol

heidelandschap op de Hondsrug

Samenvatting van het beheerplan

Drouwenerzand

Concept

Waardevol heidelandschap op de Hondsrug

Samenvatting van het beheerplan Drouwenerzand

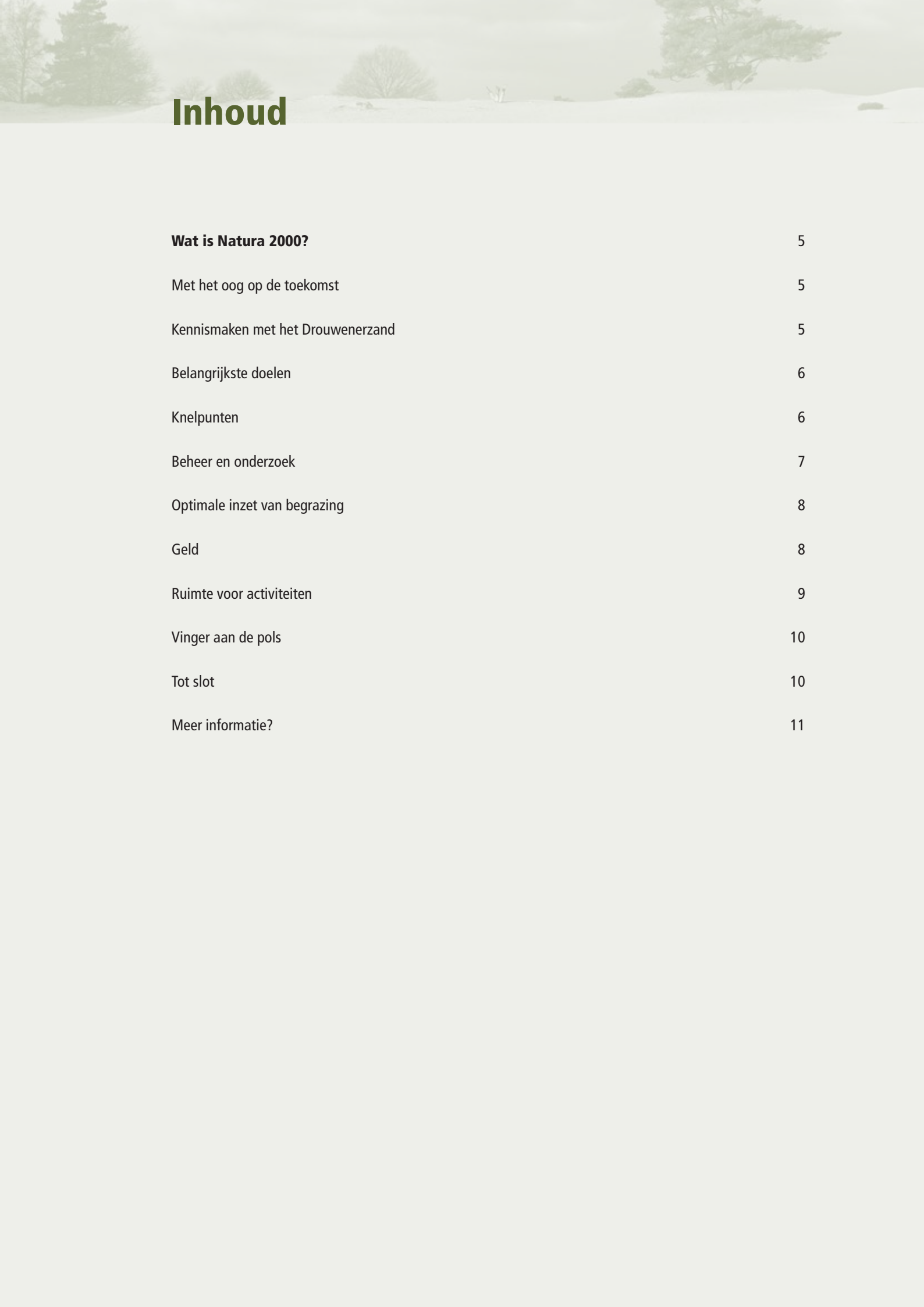

Colofon

Deze samenvatting is een uitgave van de provincie Drenthe.

© 2015

Inhoud

Wat is Natura 2000?	5
Met het oog op de toekomst	5
Kennismaken met het Drouwenerzand	5
Belangrijkste doelen	6
Knelpunten	6
Beheer en onderzoek	7
Optimale inzet van begrazing	8
Geld	8
Ruimte voor activiteiten	9
Vinger aan de pols	10
Tot slot	10
Meer informatie?	11

Kraaiheidebegroeiing

Wat is Natura 2000?

Europa kent een enorm gevarieerde natuur. En ondanks dat Nederland maar klein is, is ook ons land rijk aan natuur. De Europese Unie is zich daarvan bewust. In de jaren 90 heeft zij een netwerk ontworpen om de belangrijkste natuur van heel Europa duurzaam te beschermen. Zo is Natura 2000 ontstaan, een netwerk van natuurgebieden van topklasse in de hele Europese Unie. De bescherming is gericht op voor Europa kenmerkende natuur met haar landschappen, planten en dieren. In het stelsel zijn twee Europese richtlijnen opgenomen, de Habitatrichtlijn uit 1979 en de Vogelrichtlijn uit 1992. De eerste richtlijn is gericht op de bescherming van specifieke soorten natuur, planten en dieren; de tweede richtlijn beschermt een groot aantal vogelsoorten. Voor elk Natura 2000-gebied zijn specifieke doelen opgesteld. De verschillende Europese landen zijn verplicht om deze doelen te realiseren. In Nederland heeft het Ministerie van Economische Zaken een lijst opgesteld van gebieden die in het Europese Natura 2000-netwerk zijn opgenomen. In de Europese Unie gaat het om bijna 26.000 gebieden, ca. 18% van het totale grondgebied van de lidstaten. In Nederland zijn 165 gebieden aangewezen (13,4%), waarvan 14 in Drenthe (8,3%).

Met het oog op de toekomst

Het Drouwenerzand is 223 hectare groot en vooral aangewezen als Natura 2000-gebied vanwege de zeer goed ontwikkelde heide, de vele jeneverbesstruwelen en het stuifzand. De natuur in het Drouwenerzand is internationaal van groot belang.

In het beheerplan staat beschreven welke maatregelen nodig zijn om de waardevolle natuur in het gebied duurzaam te behouden. Bovendien beschrijft het beheerplan hoe het gebied in elkaar zit en welke natuur er voorkomt. Ook recreatie, landbouw en infrastructuur krijgen aandacht. Het beheerplan is zes jaar geldig, waarna het gevoerde beheer tegen het licht wordt gehouden. Vervolgens wordt het plan geactualiseerd. In de eerste periode van zes jaar zijn alle maatregelen vooral toegespitst op het tegengaan van verdere achteruitgang. In de jaren daarop is het streven gericht op verbetering van de kwaliteit.

Een belangrijk aspect van het beheerplan is, dat het wordt gebruikt als basis voor het nemen van goede beslissingen als er vergunningen voor nieuwe activiteiten in en om het gebied worden aangevraagd.

Kennismaken met het Drouwenerzand

Het Drouwenerzand is onderdeel van het Drentse esdorpenlandschap, het resultaat van een eeuwenlange ontwikkeling. Dit landschap wordt gekarakteriseerd door akkers op de hoog gelegen essen langs de dorpen, die omgeven worden door uitgestrekte heidevelden met stuifzanden en vennen, de laag gelegen beekdalen met hooilanden en verspreid liggende houtwallen en bosjes.

Door de recente ontginningsgeschiedenis is dit esdorpenlandschap sterk veranderd. Het Drouwenerzand herbergt nog steeds een staalkaart aan kenmerkende elementen van het heidelandschap. Het gebied bestaat uit een uitgestrekt heidelandschap en aangeplante bossen. Hoogtepunten zijn de landschappelijk fraaie stuifzanden, de soms bizar gevormde jeneverbesstruwelen en de schrale pioniersvegetaties met korstmossen. Op sommige plaatsen zijn op enkele vierkante meters meer dan dertig soorten mossen en korstmossen gevonden. De

markante ligging van het gebied op de flank van de Hondsrug is één van de vele karakteristieke kenmerken van het gebied. Op het hoogste punt krijgt de bezoeker een spectaculair uitzicht over de met heide en jeneverbessen begroeide helling.

Na aankoop door Stichting Het Drentse Landschap heeft deze organisatie schapenbegrazing geïntroduceerd. Gedurende het hele jaar graast een kudde Drentse heideschapen binnen een raster. Bovendien heeft de stichting veel opslag verwijderd, een deel van het bos in het centrale open gebied gekapt en de boszone op de overgang van de heide naar het Hunzedal teruggedrongen. Hierdoor zijn zowel de plantengroei als het landschap er aanmerkelijk op vooruitgegaan. De oppervlakten open zand en pioniersvegetaties van stuifzand zijn echter sterk verminderd.

Belangrijkste doelen

Het Drouwenerzand is aangewezen voor een vijftal habitattypen. Deze habitattypen staan in Nederland erg onder druk. Ze zijn van grote waarde voor Nederland en Europa. In het beheerplan worden de doelen voor deze habitattypen nader omschreven. Het betreft de volgende habitattypen.

Habitattypen

- Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
- Heischrale graslanden
- Jeneverbesstruwelen
- Stuifzandheiden met struikhei
- Zandverstuivingen

Voor het Drouwenerzand zijn twee extra opgaves geformuleerd:

- Vergroting van de variatie in structuur en overgangen naar bos.
- Verbetering van de kwaliteit van de jeneverbesstruwelen en het stimuleren van verjonging.

Knelpunten

De habitattypen in het Drouwenerzand zijn kenmerkend voor voedselarme omstandigheden. De belangrijkste bedreiging wordt gevormd door de vroegere en huidige hoge belasting met stikstof als gevolg van stikstofdepositie. Door de neerslag van deze meststof uit de lucht – afkomstig van verkeer, industrie en landbouw – wordt de bodem voedselrijker en zuurder. Hiervan profiteren enkele grassen waardoor vergrassing optreedt. Dit gaat ten koste van de kenmerkende plant- en diersoorten. Er ontstaat een soortenarme plantengroei en verslechterde leefomstandigheden voor dieren. De vergrassing treedt op in de heide, maar ook in de stuifzanden. De hoeveelheid stikstof die uit de lucht valt neemt weliswaar af, maar de depositie is nu en in de toekomst nog steeds te hoog. Zonder maatregelen verdwijnt de heide, het stuivende zand en de soortenrijke mos- en korstmosvegetatie en daarmee de unieke leefgebieden voor de fauna.

Ook de jeneverbesstruwelen hebben last van de hoge stikstofdepositie. Jarenlang was er geen jonge struik te vinden. Door het aangepaste, geïntensiveerde beheer van de afgelopen jaren is de verjonging gelukkig weer op gang gekomen.

In het Programma Aanpak Stikstof (PAS) is een analyse gemaakt van de effecten van de neerslag van stikstof op het gebied. Bovendien zijn maatregelen geformuleerd die ervoor zorgen dat de

Stuifzandheide in het Drouwenerzand

effecten van stikstof op de natuur verminderen. Een ander aspect van de PAS is de aanpak van de bron van het probleem. Door verbeterde landbouw- en motortechneken daalt de uitstoot van stikstof in de toekomst. Dit komt ten goede aan de natuur. Bovendien biedt de regeling kansen voor nieuwe economische ontwikkelingen. Rond het Drouwenerzand zijn geen agrarische bedrijven waar nog aanvullende brongerichte maatregelen genomen hoeven te worden.

Beheer en onderzoek

Voor het halen van de instandhoudingsdoelen van Natura 2000 is het nodig om er een schepje bovenop te doen. Vanwege de neerslag van stikstof zijn er maatregelen opgenomen die ervoor zorgen dat het teveel aan stikstof wordt afgevoerd. De laatste jaren heeft de beheerder het beheer gericht op verbetering van de kwaliteit van enkele habitattypen. Kern van de in de komende jaren te nemen maatregelen is enerzijds het continueren van het gevoerde beheer van de Stichting Het Drentse Landschap. Anderzijds het nemen van extra maatregelen waardoor de natuurdoelen – duurzaam behoud en versterking van de natuur – beter bereikbaar worden. De belangrijkste maatregelen zijn:

Optimale inzet van begrazing

Verbetering van habitattypen door lokaal te plaggen en te maaien

Plaatselijk opslag weghalen om de windwerking te vergroten. Daarvan profiteren de stuifzanden. Soms kunnen we specifieke maatregelen pas formuleren nadat onderzoek is uitgevoerd. Zo wordt er onderzoek gedaan naar de waterhuishouding en de kwaliteit van het habitatype Heischrale graslanden en naar de mogelijkheden om de stuifzanden uit te breiden. Pas daarna is duidelijk of er extra maatregelen noodzakelijk zijn.

Geld

Het uitvoeren van de maatregelen zal leiden tot het stoppen van de achteruitgang van de natuur en het realiseren van de Natura 2000-doelstellingen. Verbetering van de kwaliteit zal vooral zichtbaar zijn na de eerste beheerplanperiode. De kosten van alle uit te voeren maatregelen bedragen ongeveer

€ 105.000 voor de eerste beheerplanperiode van zes jaar. Deze bedragen worden grotendeels bekostigd uit het geld dat is gereserveerd in het Programma Natuurlijk Platteland van de provincie Drenthe.

Basterdzandloopkever - Heideknutszwam

Heidelucifer - Kleine tijm

Ruimte voor activiteiten

Bij het opstellen van dit Natura 2000-beheerplan en het bepalen van de maatregelen is het uitgangspunt dat nadelige maatschappelijke effecten zo veel mogelijk worden voorkomen. Om deze effecten in beeld te brengen zijn de huidige activiteiten in en om het gebied getoetst op de uitwerking op de natuur. Daaruit is gebleken dat bestaande activiteiten in het Drouwenerzand en haar omgeving gewoon doorgang kunnen vinden. Denk aan wandelen, wonen en het huidige landbouwkundig gebruik. Het natuurgebied is en blijft vrij toegankelijk op wegen en paden. Dat biedt voldoende kans om van het prachtige gebied te genieten.

Nieuwe projecten, activiteiten en plannen die niet in het beheerplan zijn beschreven hebben misschien nadelige effecten op het gebied, zoals de aanleg van nieuwe paden. Hetzelfde geldt wanneer veranderingen optreden in het bestaande gebruik. In een dergelijk geval is er een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig. Daarbij is maatwerk het uitgangspunt. De aanvrager dient vooraf de effecten te toetsen op de natuur van het Drouwenerzand. In het beheerplan staat informatie over de te nemen stappen bij een vergunningaanvraag. Op basis van de uitkomsten van de toetsing kan een initiatiefnemer een vergunning aanvragen bij de provincie Drenthe.

Jeneverbes in stuifzandheide

Vinger aan de pols

Om de effecten van het beheer en van allerlei ontwikkelingen in en om het gebied in beeld te krijgen zijn periodieke inventarisaties van planten, dieren, stikstof en waterstanden nodig. Dit noemen we monitoring. Al bestaande inventarisatieprojecten gaan gewoon door en worden waar nodig uitgebreid met extra inventarisaties. Uit deze inventarisaties moet blijken of de in het beheerplan beschreven doelen gehaald worden. Als zich onverwachte ontwikkelingen voordoen kan het beheer aan de hand van de inventarisaties bijgestuurd worden. Om de resultaten van beheer, inrichting en onderzoek te analyseren en andere aspecten van beheer en behoud te volgen wordt er een beheercommissie ingesteld waarin de belangrijkste partijen zoals beheerders, waterschap en provincie zijn vertegenwoordigd.

Tot slot

De aanwijzing van het Drouwenerzand als Natura 2000-gebied is een Europese erkenning van de unieke natuur die in dit gebied aanwezig is. Gebieden van deze kwaliteit zijn erg zeldzaam in binnen- en buitenland. Door de aanwijzing als Natura 2000-gebied erkent Europa de bijzondere waarde van het gebied. De beheerders en andere partijen hebben zich in het verleden ingespannen om de bijzondere natuur van het Drouwenerzand te behouden. Onder meer door de neerslag van stikstof is dit nog niet helemaal gelukt. Doordat we nu veel meer weten over hoe het gebied precies in elkaar steekt en wat succesvolle maatregelen zijn, is het mogelijk om de

achteruitgang te stoppen. Daardoor kan het gebied zich ontwikkelen tot een nog waardevoller natuurgebied. Dat is niet alleen gunstig voor de natuur, maar ook voor mensen die hier komen genieten en voor de lokale ondernemers. Zo blijft het Drouwenerzand een prachtig heidelandschap waarin ruimte is voor mensen, planten en dieren.

Meer informatie?

Website: www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/natuur/natura-2000

Telefoon: 0592-365555

Adres: Provincie Drenthe, postbus 119, 9400 AC Assen

